

Kompetence K UČENÍ

Na konci základního vzdělávání žák:

1. **vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu celoživotnímu učení**
2. **vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě**
3. **operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy**
4. **samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti**
5. **poznává smysl a cíl učení, má pozitivní vztah k učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich**

- rozpozná jaké metody a způsoby učení jsou pro něj neefektivnější a vědomě je používá
- při učení vytváří optimální podmínky pro vlastní učení
- pozná, kdy je pro učení vhodné spolupracovat, kdy volit individuální práci
- dodržuje psychohygienu učení, během učení a domácí přípravy relaxuje způsobem, který jemu nejlépe vyhovuje
- ovlivňuje způsob výuky tak, aby jemu byl přínosný – nebojí se zeptat, žádá doplnění, objasnění, aktivně vstupuje do výuky
- přizpůsobí se různým výukovým aktivitám dle zadání učitele
- zpracovává výpisky a poznámky přiměřeně dlouhé
- nekritizuje ostatní za nesprávné odpovědi, identifikuje svoji chybu, hledá jinou cestu,
- vysvětlí a uvede příklady, jak může konkrétní učivo využít v praktickém životě nebo studiu
- zhodnotí silné a slabé stránky svého učebního procesu, přijímá podporu a radu, vytvoří plán dalšího zlepšování
- vytváří či spoluvytváří kritéria pro hodnocení své práce, porovnává své výsledky s předchozím stavem
- realisticky odhadne nakolik jeho vědomosti a dovednosti dostačují na různé úkoly
- rozliší stěžejní cíle od méně důležitých
- pro své učení stanoví samostatně cíl na základě vlastních priorit, umí volbu zdůvodnit
- aktivně využívá různé zdroje informací – knihy, encyklopedie, příručky, internet, grafy, tisk, ... vyhodnotí, který zdroj je pro danou informaci nejvhodnější
- formuluje, jaký význam mají získané informace pro běžný život
- získané informace chápe v souvislostech a vysvětlí je, formuluje hlavní myšlenku, vyjádří vlastními slovy obsah získaných informací

Kompetence K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Na konci základního vzdělávání žák:

- 1. vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností**
- 2. vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému**
- 3. samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy**
- 4. ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů**
- 5. kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí**

- sám nebo ve spolupráci s učitelem žák problém pojmenuje
- určí koho a čeho se problém týká
- rozpozná (odhadne) příčinu a důsledek a vztah mezi nimi
- rozpozná, zda se již setkal s podobným problémem, najde shody a rozdíly
- identifikuje riziková místa
- posoudí, jak by problém viděl někdo jiný, hledá i jiná hlediska
- při řešení předvídá, jaké situace by mohly nastat
- vytváří a využívá vizuální znázornění problému
- formuluje hypotézy na základě dostupných informací
- posoudí, zda problém lze řešit s využitím zadaných informací, rozhodne, které další informace jsou nutné
- navrhne postup, který bychom mohli použít
- formuluje předpoklady podmiňující dané řešení
- vyhodnotí různé varianty řešení a rozhoduje
- postupuje systematicky, hodnotí dosažení dílčích cílů
- pokračuje v hledání řešení, i když první pokus byl neúspěšný, zjišťuje příčiny neúspěchu
- rozpozná sám či s pomocí chyby a navrhuje nové řešení
- navrhne experiment k ověření hypotézy
- provádí experiment
- zaznamenává postup a výsledky zkoumání
- vyhodnotí experiment z hlediska výsledku i postupu
- vyvozuje závěry ze získaných experimentálních poznatků
- posoudí, zda jeho výsledné řešení dává smysl
- aplikuje výsledná řešení, zobecňuje řešení
- zdůvodňuje a obhajuje svá řešení
- změní své závěry na základě nových informací či změněných podmínek
- vysvětlí konkrétní důsledky výsledných řešení – přínosy a nežádoucí dopady
- navrhuje opatření vedoucí ke zmírnění negativních důsledků

Kompetence KOMUNIKATIVNÍ

Na konci základního vzdělávání žák:

- 1. formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu**
- 2. naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhajuje svůj názor a vhodně argumentuje**
- 3. rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění**
- 4. využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem**
- 5. využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi**

- v textu, promluvě či jiném záznamu pojmenuje hlavní myšlenky
- z různých zdrojů najde takové informace, které potřebuje k řešení stávajícího úkolu, propojí je, utřídí
- pozná, když si informace protiřečí
- porovná různá tvrzení, připraví si argumenty pro zdůvodnění svého názoru na ně
- k získání a výměně informací účelně použije různé komunikační technologie a prostředky nejlépe vyhovující situaci – telefonický rozhovor, e-mail, ..
- pozná místa nebo prostředky, které jsou v daném kontextu použity manipulativně, tvrzení nedává smysl,
- vyjadřuje se tak, aby mu ostatní rozuměli, používá jednoznačná a výstižná pojmenování, staví souvislé a přehledné věty, pokud je třeba, najde jiné výrazy
- k vyjádření používá grafických znázornění a symbolických prostředků
- při vyjadřování uspořádá informace logicky podle časových, místních příčinných a dějových souvislostí
- své sdělení vyjádří písemně, uceleně, se souvislou stavbou vět a odstavců
- před známým i neznámým publikem přednese své sdělení srozumitelně a uceleně
- rozlišuje, co chce sdělit v jaké situaci a komu
- délku a náročnost mluveného sdělení přizpůsobí typu posluchačů
- mluví výrazně, ovládá mimiku i gesta
- dává druhým lidem najevo, že jim naslouchá
- ujišťuje, že druhému porozuměl, dává doplňující otázky
- v diskusi odpoví na položenou otázku, sdělí svůj názor na věc, přichází s dalšími nápady
- zaujme nesouhlasné stanovisko konstruktivním způsobem, názor zdůvodní
- rozpozná téma a cíl diskuse, odliší otázky, které k tématu nepatří
- diskutuje k věci, vysvětluje své myšlenky, postoje
- přemýšlí o názorech druhých a pohledech druhých
- když sděluje své názory a pocity druhým, jedná tak, aby je neurazil
- obhajuje svůj názor asertivním způsobem – důrazně, ale slušně
- pozná, když s ním někdo chce manipulovat, odmítne takovou manipulaci vhodným způsobem
- spolupodílí se na utváření pravidel komunikace mezi žáky, mezi učiteli a žáky

Kompetence SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

Na konci základního vzdělávání žák:

- 1. účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce**
- 2. podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevnování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá**
- 3. přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají**
- 4. vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty**

- analyzuje ve skupině problémovou situaci a určí, co je úkolem
- rozdělí si ve skupině role, přijme svou část, včetně odpovědnosti za její plnění
- zajistí podmínky práce ve skupině, dbá, aby možnost komunikace ve skupině byla pro všechny stejná
- stanoví s ostatními časy pro plnění úkolu, harmonogram práce
- pracuje podle pravidel spolupráce ve skupině
- pozná, kdy je etapa úkolu hotova a je čas přejít k další etapě
- při potížích se svou částí práce hledá pomoc ve skupině, případně zastaví práci a hledají problém společně
- v případě potřeby nabízí svou pomoc
- po skončení práce se postará o úklid
- reflektuje a hodnotí práci svého týmu, podle kritérií, které si skupina vytvořila ve fázi přípravy
- hledá spolu s ostatními nejlepší návrhy na to, co by se příště mělo dělat stejně a co jinak
- vyslovuje své ocenění nápadů a práce druhých dříve, než kritiku, raduje se z úspěchu celé skupiny
- zdržuje se posměšků nad prací druhých
- při nezdaru nesvaluje vinu na jiné
- s pomocí učitel si stanovuje své osobní cíle, úkoly a termíny podle své zkušenosti
- stanovuje si cíle pro své zlepšení
- pojmenuje své emoce v daném okamžiku, omluví se při jejich nevládnutí ve skupině, používá jednoduché postupy, jak zvládat své emoce

Kompetence OBČANSKÉ

Na konci základního vzdělávání žák:

- 1. respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí**
- 2. chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu**
- 3. rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka**
- 4. respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit**
- 5. chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti**

- názory nebo přesvědčení druhých přijímá jako možné, svůj názor jako jeden z možných
- vyjadřuje své vlastní pocity, nedotýká se citů druhých
- posuzuje a hodnotí jevy, procesy, události a problémy ve svém okolí z různých úhlů
- kritizuje stereotypy a předsudky požitě v soukromé i veřejné komunikaci, snaží se jich vyvarovat
- se skupinou vrstevníků vytváří a formuluje pravidla potřebná pro danou situaci, eventuelně navrhuje tvorbu pravidel, pravidla dodržuje nebo přijímá důsledky plynoucí z nedodržení, ve sporu se dovolává pravidel
- v různých situacích, kde nejsou stanovená přesná pravidla se chová, tak aby neobtěžoval a neškodil, respektuje, že jeho svoboda končí tam, kde začíná svoboda druhého
- nepoužívá násilné řešení sporů, vyjedná smír
- fyzickému a psychickému násilí nepřihlíží, ale podle svých možností se mu postaví
- aktivně pomáhá slovem i činem, podle svých možností se zapojuje do obecně prospěšných akcí
- nečeká, že společné problémy bude řešit někdo druhý za něj
- samostatně posuzuje, zda už má dost informací k rozhodování, odmítá zaujmout konečné stanovisko, pokud nemá dost času k rozvaze
- při rozhodování o společných záležitostech hledá a prosazuje přijatelné řešení pro všechny, hlasování přijímá jen jako východisko z nouze
- při střetu s požadavky dospělých, které nerespektují lidská práva, předkládá argumenty postavené na znalosti lidských práv
- respektuje, že v některých vyjimečných situacích mohou dospělí omezit jeho práva
- posuzuje své potřeby a nároky a snaží se je omezovat z hlediska trvale udržitelného života
- zná a popíše i předvede záchranné i strategické postupy v krizových situacích
- poslouchá v kritických situacích bez zmatku pokyny kompetentních osob
- předvídá možná rizika i v nových situacích a prostorech, dodržuje vždy zásady bezpečnosti
- osobní vztah k prostoru kde žije, projevuje znalostí místa, neničením památek, výzdoby, přírody, užitečných objektů
- rozpozná a posuzuje extremistické projevy národní hrdosti
- sleduje a vybírá si kulturní události v obci, zvažuje jejich kvalitu

Kompetence PRACOVNÍ

Na konci základního vzdělávání žák:

1. používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
2. přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
3. využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření
4. orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení

- naplánuje práci do jednotlivých kroků
- odhadne realisticky čas nutný ke splnění úkolů
- navrhne vhodné materiály a postupy
- pracuje podle návrhu, postupuje systematicky
- přehledně zaznamená pracovní postup
- úkoly plní ve stanoveném termínu
- pracuje úsporně, úspornou práci vyžaduje i od ostatních
- dodržuje bezpečnostní pravidla, pracuje tak, aby chránil zdraví své i ostatních
- svůj postup průběžně vyhodnocuje a modifikuje podle zadání, využívá své zkušenosti
- rozpozná kvalitní práci a dobře splněný úkol, zhodnotí práci podle předem zvolených kritérií
- na základě hodnocení celé práce pojmenuje příčiny úspěchu a neúspěchu a navrhne úpravy
- posuzuje výrobní postupy a materiály z hlediska bezpečnosti
- volí takové postupy, které jsou šetrné k životnímu prostředí
- reálně odhadne své možnosti, co dokáže a za jakých podmínek
- vyhodnocuje, v jakých oborech lidské činnosti by mohl svůj zájem a své vlohy rozvíjet a uplatnit
- získává potřebné informace o případné budoucí profes, posuzuje ji z různých hledisek, a vyhodnotí vzhledem ke svým předpokladům a možnostem
- vyhledá poptávku po své práci a příležitostech k zaměstnání v různých médiích
- poznává možnosti uplatnění a podnikání ve svém prostředí, odhaduje svoje možnosti podnikání
- použije různé postupy, jak se prezentovat na trhu práce, napíše životopis
- asertivně obhájí vlastní práci a požaduje za ni adekvátní ocenění, věcně ocení práci druhých, vhodně podá kritiku
- provede finanční rozpočet na danou školní akci nebo fiktivní akci, porovná příjmy a výdaje
- na modelových situacích zhodnotí dodržování etických norem podnikání